

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Matic Babič

Pomen družbeno-političnega stanja v državi na upravljanje in vodenje
ob nesrečah

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Matic Babič

Mentorica: doc. dr. Jelena Juvan

Pomen družbeno-političnega stanja v državi na upravljanje in vodenje
ob nesrečah

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

Pomen družbeno-političnega stanja v državi na upravljanje in vodenje ob nesrečah

Naravne nesreče so pojav, ki mu ljudje ne moremo ubežati, lahko pa z določenimi ukrepi zmanjšamo njihove posledice. Pomembno je, da ima država, ki jo naravna nesreča prizadene, dobro razvit sistem kriznega upravljanja in vodenja v takšnih primerih. Razvitost in učinkovitost sistema pa je odvisna tudi od družbenih in političnih razmer, ki vladajo v državi. Diplomaska naloga obravnava ravno omenjeno, kakšen pomen ima družbeno in politično stanje v državi na samo učinkovitost in uspešnost kriznega upravljanja in vodenja v primeru naravne nesreče (potres). Omenjeno smo preverili na konkretnih primerih dveh držav, in sicer na Haitiju in v Čilu. V obeh državah je namreč leta 2010 prišlo do močnih potresov, tako da je bilo potrebno izvesti krizno upravljanje in vodenje v primeru naravnih nesreč. Državi sta bili primerni za analizo z vidika različnih družbenih in političnih razmer, ki v njih vladata, saj so razmere v Čilu absolutno boljše kot pa na Haitiju, tako da smo lahko skozi nalogo natančno ugotovili, kakšen pomen ima družbeno-politično stanje na krizno upravljanje in vodenje ob nesrečah.

Ključne besede: družbeno-politične razmere, krizno upravljanje in vodenje, naravne nesreče.

The importance of the social-political situation in the country on crisis management during natural disasters

Natural disasters are phenomenon which people can not escape, but can reduce their consequences with certain measures. It is important that the country affected by natural disaster has well-developed system of crisis management. Development and the efficiency of the system also depends on the social and political situation prevailing in the country. In fact diploma thesis deals with what we just mentioned, the significance of the social and political situation in the country on the efficiency and effectiveness of crisis management in the case of natural disaster (earthquake). Analysis was made on examples of two countries, Haiti and Chile. In 2010 both countries were affected by severe earthquakes and it has been necessary to carry out crisis management in the case of natural disaster. Both countries were appropriate for analysis from the perspective of different social and political situation, as situation in Chile is absolutely better than in Haiti, so throughout the thesis we were able to accurately determine the significance of the social-political situation on the crisis management in the case of natural disaster.

Key words: social-political situation, crisis management, natural disasters.

KAZALO

1 UVOD	6
2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR.....	8
2.1 Opredelitev predmeta preučevanja	8
2.2 Cilji	8
2.3 Raziskovalne metode	8
2.4 Hipoteze.....	9
2.5 Struktura dela.....	9
2.6 Osnovni pojmi	10
3 KAZALNIKI, KI PRIKAZUJEJO DRUŽBENO-POLITIČNO STANJE V DRŽAVAH (Indeks propadlih držav)	14
3.1 Razlaga Indeksa propadlih držav	15
3.2 Družbeni in politični indikatorji	16
3.2.1 Družbeni indikatorji	16
3.2.2 Politični indikatorji	17
4 KRIZNO UPRAVLJANJE IN VODENJE OB POTRESIH NA HAITIJU IN V ČILU 2010	20
4.1 Upravljanje in vodenje v primeru potresa na Haitiju 2010	20
4.2 Upravljanje in vodenje v primeru potresa v Čilu 2010	23
4.3 Primerjava upravljanja in vodenja v primeru potresa na Haitiju in v Čilu 2010.....	26
5 DRUŽBENO-POLITIČNO STANJE NA HAITIJU IN V ČILU.....	28
5.1 Družbeno-politično stanje na Haitiju v obdobju 2009-2011	29
5.2 Družbeno-politično stanje v Čilu v obdobju 2009-2011	31
5.3 Primerjava družbeno-političnega stanja na Haitiju in v Čilu	33
6 ZAKLJUČEK Z VERIFIKACIJO HIPOTEZ.....	35
7 LITERATURA.....	38

SEZNAM TABEL

Tabela 5.1: Seznam držav po celotnem indeksu za leto 2015.....	28
Tabela 5.2: Prikaz družbeno-političnega stanja na Haitiju v letih 2009, 2010, 2011 po posameznih indikatorjih	29
Tabela 5.3: Prikaz skupnih rezultatov v letih 2009, 2010, 2011	29
Tabela 5.4: Prikaz družbeno-političnega stanja v Čilu v letih 2009, 2010 in 2011 po posameznih indikatorjih	31
Tabela 5.5: Prikaz skupnih rezultatov v letih 2009, 2010, 2011	31
Tabela 5.6: Primerjalni skupni rezultati indikatorjev družbeno-političnega stanja na Haitiju in v Čilu v letih 2009, 2010, 2011	33

1 UVOD

Naravne nesreče so pojav, ki mu ljudje niso mogli ubežati v preteklosti in mu ne moremo ubežati niti sedaj v sodobnem času. V zadnjih letih lahko po celotnem svetu spremljamo številna poročanja o najrazličnejših naravnih nesrečah. Zaskrbljujoče je, da so omenjena poročanja zelo pogosta, kar pomeni veliko število naravnih nesreč. Vprašamo se lahko, ali imamo ljudje sami pri tem kakršenkoli vpliv? Odgovor je v določeni meri zagotovo pritrdilen. Ljudje s svojimi dejanji, kot so poseganja v naravo, okolje, izkoriščanje naravnih virov in nenazadnje samim načinom življenja, vplivamo na dogodke v naravnem okolju, samo okolje pa nam to vrača na najbolj neprijazen način, ki si ga je mogoče zamisliti. Res je, da se število naravnih nesreč povečuje, najbolj zaskrbljujoč podatek pa je ta, da imajo nesreče čedalje večje razsežnosti, ki se kažejo prvotno v smrtnih žrtvah in materialni škodi, kar pa doprinese k samemu slabšanju razmer na vseh področjih življenja v državi, ki jo je prizadela naravna nesreča.

Ko govorimo o naravnih nesrečah, je potrebno povedati, da velik del njih izhaja iz nepredvidljivih vremenskih razmer in dogodkov. Dogodki, kot so tropski in izventropski cikloni, tornadi, neurja, neurja s točo, strele, snežna neurja, močni vetrovi, zmrzujoči dež, gosta megla, temperaturni ekstremi, niso več nikakršen presenetljiv pojav. S samim vremenom, podnebjem in vodo pa so povezani še nekateri pojavi, kot so poplave (tako navadne kot hudourniške), nalivi, visoki morski valovi, peščeni viharji, požari, smog in dim, zemeljski, blatni in snežni plazovi, roji puščavskih kobilic, suša... Tornade in hudourniške poplave lahko uvrščamo med kratkotrajne silovite dogodke, ki prizadenejo relativno majhno območje. Suše pa se na primer razvijajo počasi, vendar ponavadi prizadenejo večja območja in celotno prebivalstvo tega območja, lahko tudi za več mesecev ali celo let. Osrednji raziskovalni problem diplomske naloge je povezava družbeno-političnega stanja in naravne nesreče potresa, zato so za nas najbolj relevantne geofizične naravne nesreče. Pod omenjeno kategorijo pa uvrščamo poleg potresov še vulkanske izbruhe, cunamije, nevarne zračne snovi, močno onesnaževanje v metih in podobno. V naravi pa lahko pride tudi do ekstremnega vremenskega dogodka, ki lahko vključuje več nesreč hkrati ali njihovo hitro zaporedje. Takšen primer je tropsko neurje, ki lahko ob močnem vetru in obilnem deževju povzroči velike poplave ali blatne tokove. Kot primer lahko navedemo tudi potres, ki se je zgodil pod vodno gladino in lahko povzroči cunami, ta potem doseže obalo neke države in povzroči

ogromno materialno škodo ter tudi izgubo človeških življenj. (World Meteorological Organization 2006).

Ob vsaki naravni nesreči je potrebna čimprejšnja pomoč ljudem na prizadetem območju. Tu na sceno stopijo številni akterji, ki sodelujejo v procesu kriznega upravljanja in vodenja v primeru naravnih nesreč. Včasih je pomoč dobro koordinirana in prispe pravočasno (kar je tudi cilj kriznega upravljanja in vodenja), včasih pa je sodelovanje med posameznimi akterji slabo in zato tudi sama pomoč ni tako učinkovita, kot bi lahko bila oziroma bi morala biti. Zakaj je temu tako? Zagotovo lahko omenimo, da ima vsaka kriza svoje specifične značilnosti. V vsaki krizi najpomembnejši vladni odločevalci zaznajo ogrožanje temeljnih vrednot in norm. Sama kriza pa dopušča le omejen čas za oblikovanje določene politike in sprejemanje odločitev. Kar pa je še najpomembnejše, kriza postavlja odločevalce v zelo stresen položaj in jih prisili, da sprejemajo odločitve v negotovih razmerah, v katerih lahko dogodki prehitavajo eden drugega, pojavijo se lahko povsem nepričakovani novi dogodki tako, da je delo odločevalcev v sami krizi povsem drugačno, kot pa na neki vaji ali simulaciji (Malešič 2003, 4).

Diplomska naloga je razdeljena v tri sklope. Prvi sklop govori o naravni nesreči (potres), drugi sklop zajema krizno upravljanje in vodenje v primeru naravnih nesreč, tretji sklop pa pojasnjuje, kako na vse omenjeno vpliva družbeno-politična situacija oziroma stanje v državi, ki je prizadeta zaradi naravne nesreče. Vse skupaj bomo poizkušali tudi aplicirati na konkretna primera, in sicer na potres na Haitiju in v Čilu leta 2010. Takšno raziskovanje je smiselno z vidika samih družbeno-političnih razmer, kajti znano je da na Haitiju razmere na omenjenih področjih niso najboljše, povsem drugače pa je v Čilu, tako da bomo dobili dober vpogled, kakšen pomen ima takšno stanje na samo uspešnost in učinkovitost kriznega upravljanja in vodenja v primeru naravne nesreče. Zapisano pa lahko štejem kot glavni cilj, ki ga bomo poskušali doseči z diplomsko nalogo.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 Opredelitev predmeta preučevanja

Predmet preučevanja je pomen in vpliv družbeno-političnega stanja v izbranih državah (Haiti in Čile) na upravljanje in vodenje ob nesrečah, v našem primeru ob naravni nesreči potresu. Ukvarjali se bomo s tem, kako stanje na družbenem in političnem področju vpliva na samo kakovost, uspešnost in učinkovitost reševanja situacije (na krizno upravljanje in vodenje), ki nastane ob naravni nesreči, potresu. Državi, na katerih bomo omenjeno preučevali, sta Haiti in Čile, ki sta bila deležna močnega potresa v letu 2010.

2.2 Cilji

Glavni cilji naloge so ugotoviti pomen stanja v izbrani državi (v našem primeru sta to Haiti in Čile), tako na družbenem kot na političnem področju, na ukrepanje v primeru naravne nesreče. Pri tem bom izhajal iz kazalnikov Fragile States Index, ki jih bom v nadaljevanju še podrobneje predstavil. Kot študijo primera sem izbral potresa na Haitiju in v Čilu leta 2010 in na ta način poizkušali ugotoviti, kako so že prej omenjeni družbeni in politični dejavniki oziroma samo stanje v državi pomembni za delovanje države pred, med in po naravni nesreči. Haiti uvrščamo med tako imenovane propadle države (Failed States), kar pomeni, da država nima popolne kontrole nad državnim ozemljem in ni sposobna opravljati najpomembnejših funkcij, ki bi jih morala (politične, varnostne...). Čile pa je ravno nasprotje, kar omogoča zanimivo primerjavo med kazalniki in njihovim vplivom v obeh državah na reševanje situacije (krizno upravljanje in vodenje) v primeru naravne nesreče potresa. Osredotočili se bomo tudi na sam odziv akterjev kriznega upravljanja in vodenja in preverili ali je bil dober ali slab ter povezan s samo družbeno-politično situacijo v sami državi.

2.3 Raziskovalne metode

Pri izdelavi diplomske naloge je bilo uporabljenih več različnih raziskovalnih metod, ki smo jih spoznavali in uporabljali med študijem. Kot najpogosteje uporabljena metoda se pojavlja analiza sekundarnih virov (gradiva), kot je na primer analiza znanstvenih člankov. Zelo pogosto uporabljeni viri so tudi internetni viri, saj je že zaradi same tematike naloge bilo težko poiskati druge vrste virov. Med internetnimi viri se znajdejo baze, ki smo jih uporabljali

med samim študijem. V veliko pomoč pa je bila tudi internetna stran The Fund for Peace – Fragile States Index, predvsem za analizo družbenega in političnega stanja v preučevanih državah v določenem obdobju. Poleg že omenjenih metod je naloga sestavljena predvsem na podlagi opisnih in tudi primerjalnih metod.

2.4 Hipoteze

H1: Slaba družbeno-politična situacija na Haitiju je pripeljala do neprimerne odziva pristojnih organov med nesrečo in tudi po njej.

H2: Posledice potresa so bile na Haitiju bolj katastrofalne kot v Čilu ravno zaradi neprimerne odziva pristojnih organov, kar je posledica notranjo-politične situacije na Haitiju.

2.5 Struktura dela

Diplomska naloga je na začetku sestavljena iz uvoda, kjer so zapisani najpomembnejši elementi, ki sestavljajo nalogo, in kažejo na samo vsebino naloge. Uvodnemu delu sledi metodološko-hipotetični okvir, ki je sestavljen iz večih podpoglavij. Najprej je pojasnjen in opredeljen predmet proučevanja, na podlagi katerega so bili postavljeni tudi sami cilji, ki jih v nalogi zasledujemo. Opisane so tudi raziskovalne metode, s pomočjo katerih je diplomska naloga tudi nastajala. Pojasnjeni osnovni pojmi bralcu pomagajo razumeti samo tematiko naloge. Sledita dve hipotezi, ki sta vodilo celotne naloge in nekakšna rdeča nit, okrog katere je le-ta zgrajena. Metodološkemu delu sledi vsebinski del, kjer je zapisano vse najpomembnejše, kar zadeva celotne naloge. Predstavljeni so kazalniki, ki opisujejo družbeno in politično situacijo v državah. Sledi pregled odziva pristojnih institucij z vidika kriznega upravljanja in vodenja v obeh državah ter smiselna povezava in primerjava odzivov v obeh državah, seveda tudi na podlagi družbenega in političnega stanja v njiju. Na podlagi kazalnikov je analizirana sama situacija v obeh izbranih državah, torej na Haitiju in Čilu, in sicer pred, med in po letu 2010, ko se je v obeh državah zgodil uničujoč potres. Sledi zaključek ter preverjanje oziroma verificiranje postavljenih hipotez. Na koncu naloge pa so navedeni vsi uporabljeni viri.

2.6 Osnovni pojmi

Družbeno stanje: »Skupek vseh dejavnikov, ki vplivajo na življenje skupnosti ljudi in odnosov med njimi, ter tako tvorijo stanje v družbi« (Slovar slovenskega knjižnega jezika 2015).

»Za potrebe diplomskega dela sem oblikoval lastno definicijo družbenega stanja, s katero opisujemo dejansko stanje v določeni družbi, opisujemo razmere, v katerih ljudje delujejo, živijo, njihovo blaginjo, težave, prednosti, slabosti, nevarnosti, ki se jih zavedajo, oziroma se jih ne zavedajo in podobno. Družbeno stanje lahko razumemo tudi kot odsotnost vojne in prisotnost mira ali obratno. Poenostavljeno, družbeno stanje zajema celotno dogajanje v neki družbi, pa naj si bo to pozitivno ali negativno dogajanje«.

Politično stanje: »Stanje, ki se nanaša na politiko in s tem na urejanje družbenih razmer, odločanja o njih s pomočjo države in njenih organov« (Slovar slovenskega knjižnega jezika 2015).

»Za potrebe diplomskega dela sem oblikoval lastno definicijo političnega stanja, ki ga lahko razumemo kot celotno politično situacijo tako na lokalni, regionalni kot tudi globalni ravni. Spremlja delovanje političnih odločevalcev na vseh ravneh. Politično stanje je lahko stabilno ali nestabilno, vsekakor pa je povezano z družbenim stanjem, družbeno stanje pa je pravtako povezano s političnim stanjem. Politično stanje je celotno dogajanje v politiki na vseh možnih ravneh, na katerih sodeluje oziroma deluje«.

Krizno upravljanje in vodenje: Malešič krizno upravljanje in vodenje definira kot: »Oblikovanje postopkov, dogovorov in odločitev, ki vplivajo na potek krize in obsega organizacijo, priprave, ukrepe in razporeditev virov za njeno obvladovanje. Krizno upravljanje in vodenje se običajno odvija v organizacijskem kaosu, pod pritiskom množičnih občil, v stresnih razmerah in ob pomanjkanju natančnih informacij« (Malešič 2004, 14).

»Identifikacija različnih groženj s strani zadolženih organizacij za področje, iz katerega grožnja prihaja in uporaba različnih metod, s katerimi se omenjene organizacije spopadajo s samimi grožnjami. Takšne grožnje so zelo nepredvidljive, zato morajo biti sodelujoče organizacije sposobne spopadanja z velikimi spremembami in nepričakovanimi novimi pojavi

že med samo krizo. Krizno upravljanje in vodenje skoraj vedno zahteva, da so odločitve sprejete hitro, ponavadi pa morajo biti sprejete, ko se je nek dogodek že zgodil. Pomembno je tudi, da imajo organizacije, ki so zadolžene za določeno vrsto krize, že vnaprej pripravljen načrt o tem, kako bodo odreagirale, če bo do določene krize res prišlo« (Investopedia 2013).

Kouzmin in Jarman krizno upravljanje in vodenje razumet podobno: »Sestav oblikovanja postopkov, doseganje dogovorov in sprejemanje odločitev, ki vplivajo na potek krize in obsegajo organiziranje, priprave, ukrepanje in razporeditev virov s ciljem obvladovanja krize, kar se odvija v kontekstu organizacijskega kaosa, pod pritiskom množičnih medijev, stresa in ob pomanjkanju točnih ter zanesljivih informacij« (Kouzmin in Jarman v Grošelj 1989).

Kriza: »Situacija, kjer pride do ogrožanja temeljnih vrednot, imamo omejen čas ukrepanja in tu je velika verjetnost navzočnosti vojaške sovražnosti« (Stern 2001, 6).

Stern pa svojo prvotno definicijo še razširi in poglobi: »Kriza kot situacija, ki izhaja iz spremembe zunanjega ali notranjega okolja določene kolektivitete in jo označujejo tri nujne in zadostne zaznave dela odgovornih odločevalcev - ogroženost temeljnih vrednot, nujnost in negotovost« (Stern 2001, 6).

Wiener in Kahn sta zapisala naslednjo definicijo krize, ki je nekako najbolj popolna, saj sta ugotovila 12 dejavnikov, ki so značilni za krizo: »Je pogosto preobrat dogodkov in aktivnosti; je situacija, ki zahteva akcijo s strani udeležencev; ogroža cilje vpletenih; sledijo ji pomembne posledice, ki vplivajo na prihod udeležencev; je konvergenca dogodkov, ki vzpostavijo nove okoliščine; poraja negotovosti pri ocenjevanju situacije in formuliranju alternativ za njeno reševanje, zmanjša nadzor nad dogodki in njihovimi posledicami; poveča nujnost, kar se odraža v povečanem stresu in bojazni; je okoliščina, v kateri je na voljo neobičajno malo informacij; povečuje časovne pritiske za vpletene; povzroči spremembe odnosov med vpletenimi in povzroči napetosti med njimi« (Wiener in Kahn v Robinson in Sills 1968, 510).

Naravna nesreča: »Je posledica klimatskih in meteoroloških, kot tudi geofizikalnih ter bioloških sprememb« (Stjepanović 2006, 10).

»Je izjemen naravni pojav (naravnogeografsko dejstvo, proces...), ki ga spremljajo posledice, kot so škoda (družbenogeografska preobrazba...), torej govorimo o celoviti geografski stvarnosti (dogajanje, proces). Naravne nesreče od naravnih pojavov, ki so le zanimivi (severni sij), ločijo človeške žrtve in materialna škoda. Na drugi strani je za ekološke nesreče

značilno, da je njihov osnovni razlog v družbenogeografskem okolju in ne v naravi sami« (Orožen Adamič 2005, 5).

Agencija Republike Slovenije za okolje v svoji publikaciji naravne nesreče deli na vremenske dogodke (tropski in izventropski cikloni, tornadi, neurja, strele, neurja s točo, močni vetrovi, snežna neurja, zmrzujoči dež, gosta megla in temperaturni ekstremi). Druge so povezane z vremenom, podnebjem in vodo (navadne in hudourniške poplave, nalivi, visoki morski valovi, peščeni viharji, požari, smog in dim, zemeljski, blatni in snežni plazovi, roji puščavskih kobilic in suša). Med najpogostejše naravne nesreče pa zagotovo lahko prištevamo potrese, cunamije, tropske ciklone, nevihte, viharje, točo in poplave (ARSO 2006).

Potres: »Naravni pojav, pri katerem pride v Zemljini notranjosti do nenadne sprostitve nakopičenih elastičnih napetosti. Sproščena energija se razširja v obliki seizmičnega valovanja v vse smeri. Kadar potresno valovanje doseže Zemljino površje z zadostno energijo, da povzroči neželjene posledice na ljudi, objekte ali naravo, govorimo o potresu kot o naravni nesreči« (ARSO 2015).

»Sunkovito nihanje tal, ki nastane zaradi premikanja zemeljskih plošč. Močnejši potres lahko povzroči rušenje zgradb in neposredno tudi smrt ljudi, zato potres ponavadi pojmuje kot naravno katastrofo. Nastane lahko iz večih razlogov. Močnejši potresi so večinoma tektonskega izvora in nastajajo kot posledica nenadnih lomov v zemeljski skorji, ki jih povzroči premikanje litosferskih plošč. Drugi najpogostejši naravni vzroki potresov so vulkanska dejavnost in plazovi. Umetni potres povzroči podtalna jedrska eksplozija« (USGS 2013).

»Je eden izmed pojavov v naravi, ki ga človek ne more nadzorovati oziroma kontrolirati, lahko pa ga zelo dobro meri. Kljub temu ni mogoče napovedati časa in zaradi tega potres vedno spremlja visoka stopnja presenečenja in negotovosti, saj udari nenadoma in nepredvidljivo. Sicer so razviti postopki, s katerimi se določi območja, kjer se potres lahko pojavi. Lahko se oceni največjo magnitudo, ki jo je z določeno verjetnostjo lahko pričakovati in oceni obseg škode, ki bi jo potres na nekem območju lahko povzročil. Pomembno je predvsem ocenjevanje potresne nevarnosti, ki je podlaga za potresno odporno gradnjo stavb. Potresna nevarnost se oceni s pomočjo podatkov o potresih iz preteklosti in geoloških značilnostih ozemlja. Na osnovi tega se pripravijo karte potresne nevarnosti, iz katerih pa je

razvidno, kateri predeli so bolj potresno nevarni kot drugi. Omenjene karte povedo, kako močne potrese in kakšne učinke je moč pričakovati na nekem območju, ne pa tega, kdaj bo do tako močnega potresa prišlo« (SOS 2013).

Propadla država (failed state): »Država brez centralne oblasti, nima popolne kontrole nad državnim ozemljem, ni sposobna opravljati političnih, varnostnih in socialnih funkcij, njene institucije ne delujejo več in v njej zavladajo nemiri in boji za oblast« (Seršen 2009, 12).

»Država, ki je zaradi določenih neugodnih razmerij izgubila za opravljanje svoje dejavnosti nujno potrebne lastnosti, sposobnosti in je zato prenehala obstajati« (Državna založba Slovenije 2002, 1083).

»Država, v kateri državna oblast ne izpolnjuje in/ali zanemarja štiri svoje temeljne funkcije. Te so sledeče:

- gojiti okolje, v katerem je možna ekonomska rast,
- vzpostaviti in vzdrževati legitimne, transparentne in odgovorne politične institucije,
- varovati prebivalce države pred oboroženimi konflikti in izvajati kontrolo nad državnim teritorijem,
- zagotoviti temeljne dobrine svojim prebivalcem, kot so dostop do pitne vode, zdravstvena oskrba, dostop do izobraževanja« (Rice in Stewart 2008, 45).

3 KAZALNIKI, KI PRIKAZUJEJO DRUŽBENO-POLITIČNO STANJE V DRŽAVAH (Indeks propadlih držav)

Kot je že bilo omenjeno, je cilj diplomske naloge preveriti, kako družbeno-politična situacija v državi učinkuje na samo krizno upravljanje in vodenje v primeru naravne nesreče. Za analizo družbeno-političnih razmer bomo uporabili kazalnike, ki jih najdemo na lestvici Indeksa propadlih držav. Kaj sploh je Indeks propadlih držav? To je ocena propadlosti držav, vendar to še ne pomeni, da je neka država propadla, lahko pomeni tudi, da je na nekaterih področjih samo šibka, spet na nekaterih stabilnejša, da ji v dolgoročnem obdobju ob nespremenjenih razmerah grozi propad in podobno. Če kazalniki pokažejo, da je neka država propadla, to pomeni, da je nezmožna oziroma nepripravljena zavarovati svoje prebivalce (državljanke) pred določenim nasiljem ali celo pred možnim uničenjem. Takšne države, natančneje povedano njihova oblast, smatrajo same sebe kot nedosegljive, oziroma ne spoštujejo nobenih zakonov, tako domačih kot tudi mednarodnih, zato tudi v večini primerov prosto uporabljajo agresijo in izvajajo nasilje nad svojim prebivalstvom, predvsem za doseganje svojih lastnih interesov (politično stanje v državi, ki vpliva tudi na družbeno situacijo). Če pa propadle države imajo nekakšno demokratično ureditev, pa imajo zagotovo velik demokratični deficit, kar pomeni, da je sistem odločanja v tej državi preveč tuj navadnim državljanom, saj glavne odločitve in nasplošno tudi vse druge sprejemajo ljudje, ki so na oblasti (Chomsky 2006). Propadlo državo torej opisujemo kot neuspešno pri zagotavljanju oziroma izvajanju nekaterih osnovnih pogojev in obveznosti, ki jih imajo suverene države ali natančneje vlada (oblast) omenjenih suverenih držav. Kateri so tisti kazalniki, ki takšne države okarakterizirajo? Zagotovo so to naslednji:

- izguba kontrole oziroma nadzora nad lastnim teritorijem in izguba monopola nad uporabo oboroženih sil v lastni državi,
- nezmožnost zakonite oblasti pri kolektivnem odločanju,
- nezmožnost zagotavljanja javnih storitev,
- nezmožnost sodelovanja z drugimi državami kot polnopravna članica mednarodne skupnosti (The Fund for Peace 2015p).

Najpogosteje je torej propadla država označena glede na družbeni, politični in ekonomski neuspeh. Če pa pogledamo malo globlje v vzroke za propad držav, vidimo, da takšne države

niso zmožne opravljati zares najbolj osnovnih funkcij, kot so izobrazba, varnost, upravljanje države, ponavadi pa do omenjene nezmožnosti pride zaradi nenehnega nasilja v državi ali ekstremne revščine. Ljudje tako postanejo žrtve nasilja, ki ga izvaja oblast, ali pa sami postanejo kriminalne osebe, da sploh lahko preživijo, zato morajo včasih ukrepati Združeni narodi ali sosednje države, da s svojo intervencijo preprečijo možno humanitarno katastrofo. Kljub vsemu pa države ne propadejo izključno zaradi svojih notranjih problemov. Včasih tudi nekatere druge države, tiste »močnejše« zavestno destabilizirajo državo, na primer s podpiranjem upornikov v tej državi, pri vsem skupaj pa gre ponavadi za nekakšen lastni interes teh držav (Global Policy 2015).

Sedaj splošno razumemo kaj pomeni indeks propadlih držav, v nadaljevanju pa se lahko osredotočimo konkretno na same indekse oziroma kazalnike, ki se uporabljajo pri ugotavljanju propadlosti države ter tudi samega stanja v njej, za nas bo najbolj zanimivo družbeno in politično področje v naših proučevanih državah na Haitiju ter v Čilu in kako je ugotovljeno stanje povezano, oziroma kako je učinkovalo na samo krizno upravljanje in vodenje v primeru potresov, ki sta se v obeh državah zgodila leta 2010.

3.1 Razlaga Indeksa propadlih držav

Indeks propadlih držav (orig. The Failed States Index) je lestvica, ki ocenjuje propadlost držav, vsako leto pa jo izda Fundacija za mir (orig. The Fund for Peace). Iz lestvice oziroma seznama se lahko ugotovi, v kolikšni meri je določena država propadla. Ugotovi se lahko, na katerem področju je država močna, na katerem je šibka, oziroma v kolikšni meri je na robu propada ali na katero mesto se uvršča po stabilnosti. Ugotovi se lahko tudi, katere države so v največji meri dovzetne za izbruh humanitarne krize, begunske krize, notranjih konfliktov, zunanjih konfliktov in podobno.

Metodologija, ki ocenjuje propadlost držav, je bila razvita leta 1996, skladno s programskim sistemom. Imenuje se Conflict assessment system tool (CAST), opišemo pa jo lahko kot metodologijo za zgodnje opozarjanje in ocenjevanje notranjih konfliktov. Uporaba sistema je značilna tudi za veliko število drugih organov, služb in institucij, predvsem z obveščevalnega področja, pa tudi varnostnega in vojaškega (Belšak 2009).

»Metodologija sistema predstavlja okvir za zgodnje opozarjanje in ocenjevanje družbe pred nevarnostjo izbruha meddržavnega konflikta ali propada države. Lahko se uporabi kot orodje za preventivo ali pa tudi za pokonfliktno delovanje. Sistem vsebuje 12 indikatorjev, ki so razdeljeni v 3 večje skupine: socialni/družbeni, politični in ekonomski indikatorji« (Belšak 2009, 21-22).

3.2 Družbeni in politični indikatorji

Sledi opis in predstavitev pomena družbenih in političnih indikatorjev, na podlagi katerih bomo ugotavljali samo stanje v izbranih državah in povezanost le-tega na krizno upravljanje in vodenje v primeru naravne nesreče potresa. Vseh indikatorjev je 10, od tega družbeno področje zajema 4, politično področje pa 6.

3.2.1 Družbeni indikatorji

Demografski pritiski: So pritiski, ki izhajajo iz visoke gostote prebivalstva, pojavljajo pa se predvsem zaradi problemov oskrbe s hrano, dostopa do pitne vode in drugih življenjsko pomembnih virov. Pravtako so to pritiski, ki izhajajo s strani družbenih skupin, ki si želijo vplivati na življenje v državi, sodelovati pri skupnih oblikah človeške in telesne dejavnosti, sodelovati pri gospodarstvu, socialnem povezovanju... So tudi pritiski, ki izhajajo iz mejnih sporov, sporov glede lastništva in okupiranosti ozemelj, dostopa do javnega prevoza v mestih, nadzora verskih in zgodovinskih območij. Visoko stopnjo rasti prebivalstva ali asimetrično porazdeljenost prebivalstva, lahko pa tudi naraščanje števila prebivalcev v določeni konkurenčni skupini v državi, ki med seboj tekmuje z drugimi skupinami, prav tako uvrščamo med oblike demografskega pritiska. Pod omenjeni indikator uvrščamo tudi pritiske, ki jih povzročijo naravne nesreče, kot so potresi, orkani, poplave, suše, le-te pa v državi povzročijo človeško trpljenje in pomanjkanje. Poznamo tudi izbruhe različnih epidemij, kot so virus HIV, ptičja gripa, SARS, ki jih prav tako uvrščamo med oblike demografskega pritiska. Kot zadnjo obliko pritiska pa lahko štejemo posege v okolje, kot so gradnja nove infrastrukture in industrijskih objektov, s tem pa lahko pride do ogrožanja avtohtone populacije (The Fund for Peace 2015f).

Množične migracije beguncev ali notranje razseljenih ljudi, ki povzročajo obsežne humanitarne katastrofe: Ljudje, ki so morali zaradi kakršnekoli oblike nasilja zapustiti svoje domove. Njihove migracije oziroma priseljevanje drugam pa s sabo prinese veliko težav, kot so pomanjkanje hrane, pitne vode in drugih dobrin, ki so za normalno življenje nujnega pomena, s tem pa lahko pride tako do notranjih kot tudi zunanjih konfliktov. Sam indikator se torej nanaša na begunce pri vstopu v neko državo ali izstopu iz nje (The Fund for Peace 2015d).

Nezadovoljstvo skupin, ki se jim je zgodila krivica in iščejo maščevanje: Pomeni navajanje krivic s strani posameznih skupin prebivalstva, ki so se jim zgodile v preteklosti, včasih tudi stoletja nazaj. Sem štejemo tudi nezadovoljstvo posameznih skupin zaradi grozodejstev, ki so jim bila prizadejana, najpogosteje v preteklosti. Sem spada tudi nezmožnost političnega udejstvovanja oziroma politična izključenost, saj se posamezne skupine počutijo oškodovane, ker jim nočejo priznati avtonomije in politične neodvisnosti (The Fund for Peace 2015č).

Beg možganov: Pomeni izseljevanje strokovnjakov, intelektualcev in političnih nasprotnikov iz države zaradi strahu pred preganjanjem in represijo. Sem lahko štejemo tudi prostovoljno izseljevanje tako imenovanega »srednjega razreda«, torej tiste ekonomsko najbolj produktivne skupine prebivalstva (podjetniki, poslovneži, obrtniki in trgovci), zaradi poslabšanja gospodarskih pogojev (razmer) v državi (The Fund for Peace 2015a).

3.2.2 Politični indikatorji

Nelegitimnost države: Kaže se v veliki korupciji ali prilivu denarja (dobička), ki ga dobijo vladajoče elite in tudi v tem, da je vladajoča elita odporna na vse škandale, nemogoče pa jih je kazensko preganjati. Pod indikator lahko uvrščamo tudi izgubljeno zaupanje ljudi v državne institucije in njihove postopke, to pa se kaže v bojkotiranju volitev, množičnih javnih demonstracijah, državljanski nepokorščini, nezmožnosti države da pobira davke, neopravljanje vojaške obveznosti, začetek oboroženih uporov proti obstoječi oblasti. Sem lahko prištevamo tudi porast kriminala, ki je nekako povezan z vladajočimi elitami (The Fund for Peace 2015b).

Javne storitve: Indikator prikazuje izginotje osnovnih funkcij kot je služenje ljudem, vključno z nezmožnostjo zagotavljanja zaščite prebivalcev pred terorizmom in nasiljem ter nezmožnostjo zagotavljanja osnovnih storitev, kot so zdravstvo, izobraževanje, saniteta, javni prevoz... Državni aparat se nekako zoži, oziroma dovoljuje delovanje tistim agencijam, ki služijo vladajoči eliti, sem pa spadajo varnostne službe, predsedniško osebje, centralna banka, diplomatske službe carina... (The Fund for Peace 2015h).

Človekove pravice in vladavina prava: Kršenje človekovih pravic se ponavadi pojavi s pojavom avtoritarne, diktatorske ali vojaške oblasti, kjer so pravzaprav demokratični elementi popolnoma izključeni ali močno prirejani vladajoči oblasti. Pri kršenju človekovih pravic se pojavi tudi nasilje nad nedolžnimi civilisti, narašča število političnih zapornikov, kljub temu da mednarodno pravo to prepoveduje. Indikator govori tudi o zlorabi pravnih, političnih in socialnih pravic, ki jih naj bi imeli posamezniki, skupine in institucije (nadzor nad javnimi občili, politizacija sodstva, notranja uporaba vojske v politične namene, javno zatiranje političnih nasprotnikov...) (The Fund for Peace 2015k).

Varnostni aparat: Indikator govori o pojavu elite ali nekakšne straže, ki deluje nezakonito in je zvesta svojemu voditelju ter ima tudi nekakšen nadzor nad oboroženimi silami. Država lahko podpira »zasebne milice«, ki ustrahujejo politične nasprotnike, odkrivajo ljudi, ki bi lahko škodili tej vladajoči eliti, oziroma odkriva tiste ljudi, ki bi lahko bili njeni nasprotniki. Pravtako se lahko pojavi »vojska znotraj vojske«, to so nekakšne tajne obveščevalne službe ali druge nezakonite varnostne sile, ki delujejo v interesu vladajočih elit ali voditelja države. Lahko pa se pojavi tudi nekakšno nasilno zatiranje političnih nasprotnikov z uporabo sile, kot so na primer plačanci ali že prej omenjene »milice«, da s svojim posredovanjem preprečijo izgubo monopola vladajoče elite v državi (The Fund for Peace 2015j).

Razkrojene elite: Indikator prikazuje razdrobljenost vladajočih elit in državnih institucij glede na etnično pripadnost, razred, klan, rasno ali versko pripadnost. Sem štejemo tudi politične govore s strani vladajoče elite, ki temeljijo predvsem na nacionalizmu in pretirani pripadnosti svoji državi (The Fund for Peace 2015i).

Zunanje posredovanje: Pomeni vojaško ali kakšno drugačno intervencijo držav članic mednarodne skupnosti, ki poskušajo s svojim posredovanjem preprečiti mogočo humanitarno katastrofo ali grozečo vojno. Posredovanje je lahko tudi kot gospodarska pomoč v obliki obsežnih finančnih posojil, razvojnih projektov, proračunska podpora, nadzor nad financami, upravljanje ekonomske politike države, ustvarjanje gospodarske odvisnosti... Lahko je tudi strateški vojaški poseg v notranji konflikt države ali pa poseg z namenom spremeniti trenutni režim v državi (The Fund for Peace 2015c).

Potrebno je omeniti, da poleg omenjenih družbenih in političnih indikatorjev lestvica indeksa propadlih držav zajema tudi ekonomske dejavnike, natančneje 2 dejavnika, ki prav tako vplivata na stanje v državi. Dejavnika sta neenakomeren ekonomski razvoj in ekonomski padec, vendar se z njima ne bomo ukvarjali, saj za našo nalogo nista relevantna.

4 KRIZNO UPRAVLJANJE IN VODENJE OB POTRESIH NA HAITIJU IN V ČILU 2010

V tem poglavju analiziramo krizno upravljanje in vodenje ob potresu na Haitiju in v Čilu. Osredotočili se bomo na najpomembnejša dejstva, ki nam bodo pokazala sam pomen družbeno-politične situacije v državi na upravljanje in vodenje v primeru nesreče. Ne bomo pa se osredotočali na celoten in natančen potek kriznega upravljanja in vodenja v obeh preučevanih državah, saj to ni glavna tematika diplomske naloge.

4.1 Upravljanje in vodenje v primeru potresa na Haitiju 2010

Na Haitiju se je 12. januarja 2010 zgodil najhujši potres v njegovi zgodovini. Potres je popolnoma uničil številne dele države, najbolj pa je bilo prizadeto njegovo glavno mesto Port-au-Prince. Njegova magnituda je bila kar 7.0 po Richterjevi lestvici. Glavnemu potresu je sledilo še več popotresnih sunkov. Škoda je bila ogromna in katastrofalna. Podatki prikazujejo, da so bili 3 milijoni ljudi v nesreči na takšen ali drugačen način prizadeti, kar je tretjina celotne populacije Haitija. Vlada je poročala o približno 112.000 smrtnih žrtvah in 194.000 poškodovanih. Takoj, ko se je potres dejansko zgodil, je predsednik države opisal razmere kot nepredstavljive in zaprosil za mednarodno pomoč (Congressional Research Service 2010).

Potrebno je poudariti, da je mednarodna skupnost Haitiju na različnih področjih nudila pomoč (strategije razvoja, humanitarna pomoč...) že pred katastrofalnim potresom. Tako so mednarodne organizacije, kot je svetovna banka in številne druge s področja zaščite in reševanja sodelovale s Haitijsko vlado pri pripravljanju programov v primeru naravnih nesreč, ki bi bili vključeni v celotno razvojno strategijo države, vsebovali pa bi preventivne ukrepe, ukrepe in delovanje med morebitno nesrečo ter pokonfliktno obnovo. Vendar pa je omenjeno pred letom 2010 bilo še v začetni fazi, problem pa je bil tudi v tem, da že takrat ni bilo prave osredotočenosti na potrese, temveč bolj na hurikane in orkane, ki sta za otoške države bolj značilna kot pa potresi. Večji potres na Haitiju je bil namreč zabeležen dolgo nazaj in sicer leta 1860 (Congressional Research Service 2010; OECD 2011).

Vendar pa mednarodna intervencija ni bil tako imenovani prvi odziv na nesrečo. Prvi odziv je seveda morala opraviti država. Njena primarna naloga je bila zagon operacije iskanja in

reševanja morebitnih preživelih oseb. Ukrepanje pa ni bilo niti malo enostavno, saj vemo, da v državi stanje na družbenem in političnem področju ni bilo blesteče, prisotna je bila slaba politična organizacija, nestabilna vlada, revščina med ljudmi... Omenjeno pa zagotovo ni pozitivno prispevalo k ostalim pomembnejšim nalogam pri takojšnjem ukrepanju, kot so zagotovitev mobilnih zdravstvenih enot, električne energije in podobno. Potrebna je bilo tudi vzpostavitev komunikacijskih povezav, da bi odločevalci lahko medsebojno komunicirali in koordinirali dejavnosti na terenu (za pomoč na komunikacijskih povezavah so zaprosili mednarodno skupnost). Problem se je pojavil tudi zaradi tega, ker so bili akterji, ki naj bi vodili in upravljali same dejavnosti, v potresu zelo prizadeti. Tako so bila številna državna in vladna poslopja popolnoma uničena, veliko zaposlenih in odgovornih pa je bilo mrtvih ali poškodovanih, namesto opravljanja svoje službe so raje skrbeli za svoje družine. Poudariti je potrebno, da so bili Državni center za koordiniranje nesreč, Nujni operativni center, glavna gasilska postaja v glavnem mestu in veliko drugih v nesreči pomembni zgradb zelo poškodovanih ali celo porušeni. Prav tako je bil zelo prizadet zasebni sektor, ki je utrpel kar 70% izgube. Uničenih je bilo veliko šol in bolnišnic, pristanišča so bila v razsulu in niso bila uporabna, kontrolni stolp na glavnem letališču je bil pravtako uničen, tako da je bilo letališče neoperativno, ceste so bile tako hudo poškodovane, da je bil otežen dostop do poškodovancev in podobno. Zagotovo so slabe družbene in politične razmere povzročile, da so bile posledice katastrofalnejše, kot bi bile sicer, tu mislimo predvsem, da so vplivale na slabo cestno infrastrukturo, slabo planiranje področij, kjer se bodo gradile hiše, slaba gradnja hiš.... Vse naštetu je povezano s slabimi družbenimi, političnimi in ostalimi razmerami v državi (Congressional Research Service 2010; OECD 2011).

Zelo pomembno mesto na agendi ob potresu je zavzemala tudi zagotovitev politične stabilnosti, kar ni bila niti malo lahka naloga, glede na to, da država politično ni bila stabilna niti pred potresom. Tudi za to so se obrnili oziroma upali na pomoč mednarodne skupnosti tako kratkoročno, srednjeročno in dolgoročno. Pojavil pa se je še en problem, in sicer kako zagotoviti politično stabilnost v državi, ki je že zgodovinsko znana kot koruptivna (Congressional Research Service 2010).

Seveda pa je mednarodna skupnost nudila pomoč Haitiju na različnih področjih in to v zelo velikem obsegu, vendar pa je bilo tudi pri tej pomoči zaznati velike težave. Težave so se pojavljale pri transportu zaradi že prej opisanih razmer, komunikacijski sistemi so bili zelo limitirani oziroma nedelujoči (državni/lokalni akterji na to niso bili pripravljeni),

poškodovana je bila ostala infrastruktura... Velik oziroma največji problem, ki se je pojavljal, pa je zagotovo bila komunikacija. Res, da je bila le ta v kar precejšni meri onemogočena, vendar pa še takrat, ko je bila možna sodelovanje med različnimi akterji, tudi mednarodnimi, ki so skrbeli za upravljanje in vodenje, ni bila na ustreznem nivoju. Informacije so se med posameznimi akterji izmenjavale prepozno, čakalo se je na popolne informacije, namesto, da bi naprej posredovali samo neko »dobro« informacijo, in tako so nekatere prišle prepozno, da bi bilo možno ukrepanje. Zapoznele analize so lahko še tako dobre, ampak so zelo malo koristne, ko gre za vprašanje človeških življenj in humanitarne intervencije. Tako je zaradi zapoznelih oziroma kontradiktornih informacij prišlo do velike zmede, kar se zadeva humanitarne intervencije. Vsaka intervencija mora biti organizirana na podlagi razsežnosti nesreče in vrste potreb, ki jih država potrebuje. Vse pa mora biti usklajeno z lokalnim kontekstom in predvsem lokalnimi kapacitetami. Tako je na Haitiju prišlo do prevelikega števila organizacij, institucij, posameznikov, ki so hoteli pomagati, tako da so bili eden drugemu pravzaprav v napoto in niso bili tako učinkoviti, kot bi morali oziroma kot bi lahko bili. Odgovornost, da je do tega prišlo pa nosi predvsem haitijska vlada, ki ni bila zmožna podati pravih informacij o »zahtevanem« obsegu pomoči. Vsaka družbena skupnost ne glede v kako slabem stanju je, bi morala biti zmožna to storiti kljub uničeni materialni/tehnični infrastrukturi, saj naj bi imela določene organizacijske sposobnosti, norme, vrednote, učinkovite voditelje, ki so sposobni sprejemati odločitve in za njih odgovarjati. Haiti vsega naštetega ni imel, zato upravljanje in vodenje ni bilo izvedeno tako kot bi lahko bilo, posledice pa so bile hujše, kot bi sicer bile (Congressional Research Service 2010; OECD 2011).

Zaključimo lahko, da krizno upravljanje in vodenje na Haitiju ni bilo dobro. Velik razlog za to so tudi slabe družbeno-politične razmere, ki jih opisujemo skozi celotno nalogo. Prav zaradi omenjenih razmer reakcija na državni ravni ni bila ustrezna, tudi mednarodna pomoč, ki je prišla, je naletela na določene težave in ni bila tako učinkovita, kot bi lahko bila. Veliko vlogo je tu odigralo slabo sodelovanje med državnimi in mednarodnimi akterji in neučinkovita koordinacija le-teh. Omenimo lahko še, da pokonfliktna obnova Haitija poteka zelo počasi (še vedno prisotna mednarodna pomoč...), posledice potresa izpred 5 let pa so vidne še danes in trajalo bo precej časa, da si bo celotna civilna družba popolnoma opomogla.

4.2 Upravljanje in vodenje v primeru potresa v Čilu 2010

Potres, ki se je zgodil 27. februarja 2010 v Čilu, je imel magnitudo 8,8 po Richterjevi lestvici in je zabeležen kot eden izmed najmočnejših potresov v zgodovini. Za primerjavo lahko povemo, da je bil približno 500-krat močnejši kot potres na Haitiju leta 2010. Kljub sami magnitudi in moči potresa pa so bile celotne posledice relativno majhne (malo smrtnih žrtev, manjša materialna škoda...). Potres je na družbo vplival v največji meri tako, da je okoli 800.000 ljudi bilo primorano zapustiti svoje domove, 2 milijona ljudi pa je bilo zaradi takšnih ali drugačnih razlogov dodatno prizadetih. Potres naj bi po uradnih podatkih terjal 525 življenj (Hong 2014).

Potrebno je omeniti, da je pred potresom v sami državi prišlo do velikih političnih sprememb kar se tiče delovanja vlade. Tik pred potresom (teden dni) se je zgodila menjava predsednika države, prav tako pa je prišlo do menjave v vladnih strukturah, prejšnjo levo usmerjeno vlado je zamenjala centralno-desno usmerjena vlada. Do političnih sprememb je prišlo tudi na nivoju senata, to pa pomeni, da je bilo veliko vladnih uslužbencev v posameznih regijah zamenjano le nekaj dni preden se je naravna nesreča tudi zgodila. Kljub omenjeni situaciji pa je potrebno povedati, da je v državi vladalo globoko razumevanje glede ogroženosti s strani naravnih nesreč, imeli so (imajo) pripravljene procedure upravljanja in vodenja v primeru potresa, razne druge podobne programe in načrte za zaščito in reševanje v primeru naravnih nesreč (Hong 2014).

Ko je do potresa prišlo, pa so omenjene politične spremembe zagotovo pustile določene posledice. Tako je čilenska vlada bila dokaj pozna v sami začetni reakciji, oziroma bi jo lahko izvedla bolje. Kar je najprej in edino storila, je bila vzpostavitev policijske kontrole, ki je skrbela za ohranjanje reda in miru, potrebna pa sta bila skoraj dva tedna, da se je na nesrečo primerno odzvala, tu mislimo na prisotnost in pomoč vojske ter ustrezne pomoči v obliki zalog (hrana, oblačila...). Kot eno izmed glavnih napak vlade pri odzivanju na nesrečo lahko navedemo, da ni bila takoj vpoklicana Nacionalna garda, ki bi lahko veliko prispevala k sami takojšnji reakciji in s tem še zmanjšala že tako relativno majhne posledice. Ne samo, da ni bila vpoklicana Nacionalna garda, vlada je zagotovila, da ne potrebuje nobene mednarodne pomoči, kar pa je kasneje zanikala in do mednarodne pomoči je prišlo, a v bistveno manjši meri kot na Haitiju. Veliko breme pri samem umirjanju razmer pa je padlo na novoizvoljenega predsednika. Njegova prva reakcija ob potresu je bila takšna, kot bi jo

pričakovali od vsakega predsednika države. Nastopil je kot pravi voditelj in prebivalcem podal konkretne informacije o tem, kaj se je v državi zgodilo, ki so bile kratke, jedrnate, razumljive. Ni razložil le kaj se je zgodilo njim, temveč tudi kaj se je zgodilo ostalim ljudem, saj je ljudi zanimalo, kaj se je zgodilo tudi s preostankom države, kar je bilo ravno v nasprotju s tistim, kar je naredila Haitijska vlada in s tem je na nek način tudi pomiril nastalo situacijo. Prav tako je pojasnil, kakšni so nadaljnji postopki, ki zadevajo obnovo po nesreči, poudaril je potrebo po ohranjanju družbenega reda in potrebo po zagotovitvi vode in električne energije, ki sta ključnega pomena v podobnih katastrofah. V Čilu imajo veliko vlogo pri upravljanju in reševanju poleg predsednika države, vlade in njenih služb tudi nevladne organizacije. Njihova primarna vloga v primeru potresa je bila pomoč in svetovanje ljudem o vseh najnujnejših zadevah za lažjo prebroditev krizne situacije. Nevladne organizacije so bile sestavljene iz profesionalcev iz družbene skupnosti, političnih uradnikov in strokovnjakov, ki imajo va potrebna znanja o delovanju v primeru naravnih nesreč. Prav tako so omenjene organizacije primernejše za zagotavljanje in ohranjanje miru, saj nekako osebno pristopijo do prizadetih in tako natančno vedo, kaj ljudje potrebujejo za lažje preživetje nastale situacije, tako pa tudi vzpostavijo določeno stopnjo zaupanja, kar organi prisile zelo težko storijo. Vendar pa je dobitna kombinacija sodelovanje in dobro koordiniranje med vsemi, tako nevladnimi organizacijami, vlado in njenimi službami in ostalimi akterji kriznega upravljanja in vodenja, kar se je v primeru Čila tudi zgodilo in zato je bilo njegovo okrevanje tako hitro, posledice pa zelo majhne. Če se osredotočimo na delovanje nevladnih organizacij, vidimo, da je bila njihova prva naloga razbremenitev družbe, kar pomeni pomoč posameznikom pri iskanju svojih bližnjih in zagotovitev komunikacijskih poti med najbolj prizadetimi področji in vlado v glavnem mestu Santiagu. Organizacije so pripravile odličen načrt glede na nastalo situacijo, saj so za mesec in pol pripravile strategijo, kako zavarovati ljudi pred grozečimi nevarnostmi, kako ohranjati zaloge vode, hrane in drugih življenjsko nujnih dobrin ter kako zagotoviti električno energijo na področjih kjer je ni bilo. Vse so seveda storile z odličnim sodelovanjem in koordiniranjem z ostalimi glavnimi akterji. Prav zagotavljanje električne energije je bil tisti dejavnik, ki se je pokazal za ključnega. To se je dobro pokazalo na primeru Čila. Takoj po potresu so bili uničeni vsi stolpi (oddajniki) oziroma so bili brez vira električne energije, da bi zagotavljali nemoteno delovanje mobilnih telefonov. Tako so bili prebivalci šokirani, saj jim je bilo na nek način odvzeto nekaj, na kar so navajeni in si normalnega sodobnega življenja brez tega ne morejo predstavljati. Torej potreba po komunikaciji je nekako temelj pri reševanju posledic nesreče (hočemo preveriti kaj se dogaja z našimi bližnjimi, prijatelji...). Prve minute po nesreči je bila za komunikacijo sposobna le vojska s svojimi tehnološkimi

napravami, kaj kmalu pa se je situacija s sodelovanjem vseh akterjev upravljanja in vodenja popravila, tako da je bil njihov odziv gledano na celotno kompleksnost situacije zelo učinkovit in primeren. Omeniti je potrebno, da je Čilu pomagala tudi mednarodna skupnost, vendar pa njihov odziv ni bil tako velik kot v primeru Haitija (Čile je najprej celo zavrnil mednarodno pomoč), saj je bila reakcija domačih akterjev neprimerno boljše in učinkovita, zato tudi ni bilo potrebe po takšnem obsegu pomoči (Hong 2014).

Poraja se vprašanje, zakaj so bile posledice potresa v Čilu občutno manjše kot na Haitiju. Ker je gradnja objektov boljše (protipotresno varna gradnja) in kar je najpomembneje, država se zaveda ogroženosti s strani naravnih nesreč in je na to primerno pripravljena z različnimi dokumenti, strategijami in načrti za primerno in pravočasno ukrepanje. Kot zanimivost lahko povem, da je bilo ob potresu zaprto 3000 šol po celi državi, vse pa so bile odprte že en mesec od nesreče, kar kaže na izjemno okrevanje države. Čile si je hitro opomogel tudi s finančnega vidika in premagal gospodarsko krizo in krizo, ki jo je s seboj prinesel potres, vse omenjeno pa je povezano z zelo dobro ekonomsko politiko (fiskalno pravilo, nadzorovanje inflacije in menjalnih tečajev...), stabilnim bančnim sistemom, močno politiko odzivanja ob primeru nesreč in podobno (Hong 2014).

Zaključimo lahko, da je bilo krizno upravljanje in vodenje v Čilu zelo dobro, na kar so zagotovo vplivale tudi družbene in politične razmere. Politika je ostala stabilna kljub menjavanju oblasti v tem obdobju. Pomirila je prebivalstvo, ko je bilo to najbolj potrebno, bila je sposobna uskladiti sodelovanje med vlado in ostalimi nevladnimi organizacijami in sama z zelo malo mednarodne pomoči zagotoviti vse nujne stvari za reševanje in odpravljanje posledic krize. Poudariti je potrebno, da je ravno omenjeno sodelovanje in uspešno koordiniranje med posameznimi akterji pripeljalo do učinkovitega kriznega upravljanja in vodenja in občutno manjših posledic, kot bi sicer bile. Pomembno vlogo je odigralo tudi zavedanje o ogrožanju s strani naravnih nesreč (tudi potresov) in pripravljenosti nanje. Vse omenjeno pa je zagotovo bilo mogoče zaradi stabilnih družbeno-političnih razmer v državi tako pred, med kot tudi po potresu.

4.3 Primerjava upravljanja in vodenja v primeru potresa na Haitiju in v Čilu 2010

Krizno upravljanje in vodenje v izbranih državah ob potresih se konkretno razlikuje. Primer Haitija bi lahko označili kot slabo prakso, medtem ko je Čile zagotovo primer dobre prakse. Iz obeh pa se lahko veliko naučimo. Haiti nam je pokazal določene slabosti, ki se pri upravljanju in vodenju ne smejo ponoviti, Čile pa določene kvalitete, ki jih je potrebno v prihodnje zasledovati in posnemati.

Na Haitiju so bili preventivni ukrepi v primeru naravnih nesreč šele v pripravi, poudariti pa je treba, da niso vsebovali nevarnosti potresa, saj so se raje osredotočili na druge nevarnosti, ki lahko pretijo otoškim državam (hurikani, cunamiji), medtem ko so bili v Čilu na naravne nesreče dobro pripravljene, zavedali so se nevarnosti, ki jim grozijo, to dokazujejo tudi dokumenti in strategije za ravnanje v primeru le-teh. Ko je do potresa prišlo, je bila v obeh državah primarna naloga reševanje preživelih in poškodovanih ljudi, kar pa je bilo bolj uspešno v Čilu kot na Haitiju. Zelo pomembno v primeru takšne nesreče je tudi hitra vzpostavitev komunikacij, ki omogočajo sodelovanje in koordiniranje med različnimi akterji. Haitijskim oblastem tega ni uspelo pravočasno in učinkovito zagotoviti, medtem ko je bilo v Čilu omenjeno hitro vzpostavljeno in je zagotovo pripomoglo k učinkovitemu reševanju nastale krize. Prav omenjena nezmožnost komuniciranja in koordiniranja med akterji je pripeljala do nepravočasne in nekvalitetne reakcije akterjev na Haitiju (v zakup moramo vzeti, da so številni akterji in njihove ustanove bile hudo poškodovane), medtem ko je v Čilu bila komunikacija hitro vzpostavljena, koordiniranje odlično in zato sodelovanje med različnimi akterji zelo uspešno in učinkovito. Na Haitiju se je pojavil problem informacij, ki so bile nepravočasne in kontradiktorne, kar je pomenilo velike težave pri upravljanju in vodenju, vse pa je posledica že prej omenjenih težav s komunikacijo. Nasprotno v Čilu so bile informacije podane pravočasno, kratko in jedrnato, kar je pozitivno pripomoglo k upravljanju in vodenju nastale krize. V obeh državah je bila prisotna pomoč mednarodne skupnosti. Na Haitiju je bila pomoč prisotna že pred potresom, še bolj izrazita pa je bila med samim potresom, vendar pa je zaradi slabega upravljanja in vodenja bila celo v prevelikem obsegu in je tako del nje postal tudi neučinkovit. Mednarodna pomoč na Haitiju je prisotna še danes. V Čilu je mednarodna pomoč prišla samo med potresom, bila je v pravšnjem obsegu in dobro koordinirana.

Za zaključek lahko povemo, da pokonflikta obnova, ki jo tudi uvrščamo med krizno upravljanje in vodenje na Haitiju, poteka še danes, pet let po potresu, torej je država še vedno močno prizadeta zaradi potresa. Čile pa si je, kot smo že ugotovili, po potresu hitro opomogel in zaključil s kriznim upravljanjem in vodenjem.

5 DRUŽBENO-POLITIČNO STANJE NA HAITIJU IN V ČILU

Če želimo ugotoviti, kakšen pomen ima družbeno in politično stanje v državi na samo krizno upravljanje in vodenje v primeru naravne nesreče, moramo omenjeno stanje tudi dejansko in konkretno preveriti. V našem primeru bomo stanje opisali in preverili tudi s pomočjo Indeksa propadlih držav (potrebno je povedati, da na lestvici pomeni indeks 1 zelo stabilno situacijo, indeks 10 pa zelo kritično). To bomo storili za obdobje treh let. Kot vemo, se je potres v obeh preučevanih državah zgodil leta 2010, mi pa se bomo osredotočili na stanje v letih 2009 (torej leto pred potresom, ki nam bo dobro pokazalo, v kakšnem stanju sta bili državi glede družbeno-političnih razmer), letu v katerem se je zgodil potres, torej letu 2010, preverili pa bomo tudi, ali so se zgodile morebitne spremembe že takoj po potresu, torej v letu 2011, saj bi takrat po vseh pravilih morale priti do velikih sprememb na vseh področjih in tako tudi na družbeno-političnem.

Da pa si bomo celotno zadevo lažje predstavljali, je v tabeli 5.1 prikazan seznam držav po celotnem indeksu (poleg družbenih in političnih indikatorjev vključuje tudi ekonomske dejavnike), s pomočjo katerega bomo prikazali, kje se v primerjavi z drugimi državami nahajata Haiti in Čile. Celotni indeks sicer zajema 178 držav (prikazali ne bomo vseh, pač pa le skupine držav), pri katerih veljajo tiste na prvih mestih za propadle države, tiste na zadnjih pa za stabilne. Tabela zajema podatke za leto 2015.

Tabela 5.1: Seznam držav po celotnem indeksu za leto 2015

MESTO	DRŽAVA	INDEKS	MESTO	DRŽAVA	INDEKS
5	Kongo	109.7	143	Katar	46.3
6	Čad	108.4	144	ZAE	46.2
7	Jemen	108.1	145	Mauritius	45.2
8	Sirija	107.9	146	Estonija	43.8
8	Afganistan	107.9	147	Italija	43.2
10	Gvineja	104.9	148	Litva	43
11	HAITI	104.5	149	Slovaška	42.6
11	Irak	104.5	150	ČILE	41.5
13	Pakistan	102.9	151	Malta	40.9
14	Nigerija	102.4	151	Španija	40.9

Vir: The Fund for Peace (2015o).

5.1 Družbeno-politično stanje na Haitiju v obdobju 2009-2011

Tabela 5.2: Prikaz družbeno-političnega stanja na Haitiju v letih 2009, 2010, 2011 po posameznih indikatorjih

LETO	DRUŽBENI				POLITIČNI					
	Demografski pritiski	Migracije beguncev	Nezadovoljstvo skupin	Beg možganov	Nelegitimnost države	Javne storitve	Človekove pravice, vladavina prava	Varnostni aparat	Razkrojene elite	Zunanje posredovanje
2009	9.3	5.8	7.3	8.6	9.2	9.5	8.5	8.4	8.3	9.8
2010	9.3	5.6	7.3	8.6	9.3	9.5	8.3	8.2	8.4	9.6
2011	10	9.2	7.3	8.9	9.4	10	8	8.4	8.8	10

Vir: The Fund for Peace (2015l; 2015m; 2015n).

Tabela 5.3: Prikaz skupnih rezultatov v letih 2009, 2010, 2011

LETO	SKUPEN REZULTAT
2009	84.7
2010	84.1
2011	90

Vir: The Fund for Peace (2015l; 2015m; 2015n).

Haiti je v letu 2010 prizadel izjemno močan potres, ki je med drugim porušil tudi samo predsedniško palačo. To pa lahko razumemo kot neko simboliko, saj ravno omenjeno simbolizira totalen razpad in propad zmogljivosti države, da se na učinkovit način odzove na nastalo krizo in jo poizkuša rešiti kar se da najbolje. Neučinkovitost se je pokazala prav na vseh ravneh upravljanja države. Povsem natančnih števil, ki bi kazale posledice potresa sicer nimamo, je pa bilo med 80.000 in 300.000 smrtnih žrtev, razseljeno pa je bilo več kot 100.000 prebivalcev. V tednih in mesecih, ki so sledili katastrofi, je bilo opaziti veliko trpljenja, pomanjkanja med ljudmi, kar je povsem logično, ni pa vse omenjeno ostalo neopaženo. Vse je opazila mednarodna skupnost, ki je seveda pomagala po svojih najboljših močeh, a kot bomo videli v nadaljevanju, pomoč ni bila najbolje koordinirana (The Fund for Peace 2015e).

Sam potres je bistveno pripomogel k slabim razmeram na vseh področjih, čeprav je potrebno poudariti, da razmere niso bile najboljše oziroma jih lahko označimo za slabe že pred potresom. Omenjeno je razvidno s pomočjo indikatorjev v tabeli 5.2, ki kažejo na zelo slabe razmere pred, med in tudi po potresu tako na družbenem kot političnem področju. Vseeno pa lahko ugotovimo, da je potres razmere le še poslabšal. Sledila sta mu kaos in humanitarna katastrofa, ki sta državo postavila še v katastrofalnejši položaj kot prej. Kot je razbrati iz tabele 4.1 so nekateri indikatorji po potresu kar konkretno poskočili. Tu v prvi vrsti mislimo na demografski pritisk, ki se je zvišal za 0.7 točke na najvišjo možno oceno 10. Sam demografski pritisk pa je zasenčil drug indikator, in sicer migracije beguncev, ki so bile v letu 2010 ocenjene na 5.6 točke, v letu po potresu pa na kar 9.2, kar pomeni, da je v enem samem letu razlika znašala 3.6 točke, kar je izjemno veliko. Takšno povečanje kateregakoli indikatorja je zelo redko, oziroma ga lahko povzroči le hujša naravna nesreča, vojna ali kakšno drugo izredno stanje. Povečanje obeh indikatorjev pa kaže na velike pritiske, ki jih je prebivalstvo čutilo že pred, po potresu pa še toliko izraziteje, vključno s smrtnimi žrtvami, materialno škodo, boleznimi, preseljevanjem... Ogromen obseg uničenja in katastrofalna reakcija države na naravno nesrečo so pustile posledice tudi na drugih indikatorjih, kot so javne storitve. Indikator je od leta 2010 do leta 2011 narastel za 0.5 točke, kar pomeni, da je dosegel maksimalno vrednost 10. Kot že omenjeno je na Haitiju pomoč ponudila mednarodna skupnost, njeno posredovanje je povečalo indikator zunanjega posredovanja za 0.4 točke na končno stanje maksimalnih 10 točk. Kot zanimivost lahko dodamo, da je bila ocena omenjenega indikatorja že pred potresom izjemno visoka (9.6 točke) zaradi prisotnosti različnih mirovnih misij (The Fund for Peace 2015e).

Če iz vsega napisanega poizkušamo izvleči zaključek ugotovimo, da je bila situacija na Haitiju na družbenem in političnem področju že pred potresom zelo slaba, s potresom pa se je stanje samo še dodatno poslabšalo. Razmere, ki so vladale v državi ob potresu, nikakor niso bile tako dobre, da bi lahko pričakovali dober odziv kar se tiče kriznega upravljanja in vodenja, tako da lahko zaenkrat zaključimo, da je bilo omenjeno zelo slabo in da družbene in politične razmere zagotovo učinkujejo nanj, vse pa bomo še dodatno preverili v nadaljevanju naloge.

5.2 Družbeno-politično stanje v Čilu v obdobju 2009-2011

Tabela 5.4: Prikaz družbeno-političnega stanja v Čilu v letih 2009, 2010 in 2011 po posameznih indikatorjih

LETO	DRUŽBENI				POLITIČNI					
	Demografski pritiski	Migracije beguncev	Nezadovoljstvo skupin	Beg možganov	Nelegitimnost države	Javne storitve	Človekove pravice, vladavina prava	Varnostni aparat	Razkrojene elite	Zunanje posredovanje
2009	4	2.5	3.6	2.1	2	4.2	3.6	2	1.5	3.3
2010	4.1	2.6	3.4	2.5	1.8	4	3.4	2.3	1.5	3.3
2011	5	2	3.5	2.8	2.1	4.3	3.3	2.5	1.4	3.3

Vir: The Fund for Peace (2015l; 2015; 2015n).

Tabela 1.5: Prikaz skupnih rezultatov v letih 2009, 2010, 2011

LETO	SKUPEN REZULTAT
2009	28.8
2010	28.9
2011	30.2

Vir: The Fund for Peace (2015l; 2015m; 2015n).

Ko govorimo o Čilu, je najprej potrebno omeniti, da je ena izmed najbolj stabilnih in tudi uspešnih držav v Južni Ameriki ter ga lahko postavimo kot zgled vzdržne gospodarske rasti. Omenjeno pa temelji na cenah surovin in demokratičnemu vladanju političnih strank, ki zelo odgovorno zastopajo interese svojega naroda. Stabilnost in uspešnost pa mu zagotovo daje tudi vse večja mednarodna vloga in trgovinski pristop, ki čedalje bolj zajema pacifiško območje. Stabilnost države pa se kaže tudi po ustaljenem menjanju oblasti, drugače povedano, oblast se menja demokratično in po izteku svojih mandatov. V Čilu pa vse le ni tako idealno. Velikokrat potekajo tudi protesti, vendar so le-ti umirjeni in civilizirani. Tako ljudje največ nezadovoljstva izražajo zaradi potrebe po reformah šolstva, zahtevajo namreč dostop vsem družbenim skupinam v vseh pokrajinah do kvalitetnega javnega šolstva. Pri protestih prednjačijo predvsem mladi izobraženi ljudje (študentje) tudi ob podpori sindikatov. Poleg omenjenega pa civilna družba zahteva tudi pravičnejšo porazdelitev bogastva, večje

sodelovanje v družbi in politiko, ki bi bila še bolj odprta za vse državljane. Njihovo zavedanje, da je možno še izboljšati kvaliteto življenja, pa temelji na upanju po reformi ustave, reformi volilnega sistema, ki bi omogočila politično prenovo in prenovo družbeno-ekonomskega sistema, s pomočjo katerega pa bi se še dodatno dvignil življenjski standard v državi.

Kar zadeva družbeno področje, lahko ugotovimo, da v vsaki državi nekaj manjka, oziroma da idealnega stanja ne najdemo nikjer, prav tako ga ne najdemo v Čilu. Največji problem so velike razlike pri dohodku na prebivalca in visoka brezposelnost, kar pa je posledica globalne ekonomske krize. Med prizadetimi pa prednjačijo mladi in ženske. Kljub vsemu pa se ustvarjajo nekatera nova delovna mesta, predvsem v storitvenem sektorja, pojavljajo pa se tudi podatki o velikem številu neformalnih zaposlitev. Problem je tudi, ker se država ne ukvarja s pokojninskimi načrti. Revščina in izključenost iz socialnega življenja pa najbolj prizadeneta mlade ljudi in otroke. Kaže se tudi povezanost med revščino in stopnjo šolanja, med revščino in brezposelnostjo ter revščino in brezposelnostjo žensk. Problem pa se kaže tudi v tem, da je velika neenakopravnost med moškimi in ženskami, kar zagotovo ni dobro. Imajo tudi slabo delovno zakonodajo, v kateri so zapisane ovire in omejitve za določene zadeve, kot so kolektivna pogajanja in pravica do stavke. Tudi davčna obremenitev je nizka in regresivno strukturirana. V sami državi pa se na vse načine trudijo za izboljšanje družbenega položaja ljudi. Tako so se izboljšali standardi bivanja, izobraževanja in tudi zdravja (Evropski ekonomsko-socialni odbor 2012).

Vse do sedaj zapisano kaže na stanje v družbi in politiki v Čilu in neposredno učinkuje na same indikatorje, ki so predstavljeni v tabeli 5.4. Kot je razbrati iz nje, lahko Čile brez težav uvrstimo med stabilne države, ki ima kljub nekaterim težavam zelo dobro urejeno družbeno in politično stanje. Če se osredotočimo na samo naravno nesrečo, vidimo, da ni bistvenih razlik pri indikatorjih pred, med in po sami nesreči. Seveda so manjša odstopanja, ki se najbolj kažejo pri demografskem pritisku, in sicer je bila leta 2010 ocena 4.1 točke, leto po potresu pa 5, kar je po svoje povsem razumljivo. Druga odstopanja pa so zanemarljiva. Ugotovimo torej lahko, da je Čile kar se tiče družbenega in političnega področja zelo stabilna država, kar je zagotovo učinkovalo tudi na samo krizno upravljanje in vodenje v primeru potresa, kar bomo v nadaljevanju naloge še dodatno preverili.

5.3 Primerjava družbeno-političnega stanja na Haitiju in v Čilu

Tabela 5.6: Primerjalni skupni rezultati indikatorjev družbeno-političnega stanja na Haitiju in v Čilu v leti 2009, 2010, 2011

PRIMERJALNI SKUPNI REZULTAT		
LETO	HAITI	ČILE
2009	84.7	28.8
2010	84.1	28.9
2011	90	30.2

Vir: The Fund for Peace (2015l; 2015m; 2015n).

Če pogledamo samo stanje skupnih rezultatov v tabeli 5.6, ugotovimo ogromne razlike med obema državama. Kaj nam to pove? Pove nam, da je Haiti na družbeno-političnem področju izrazito nestabilna država in jo lahko označimo kot propadlo državo. Na drugi strani imamo Čile s precej manjšimi ocenami, kar nam pove, da gre za izjemno stabilno državo kar zadeva proučevano področje. Če pogledamo natančneje, ugotovimo, da sta bili obe državi pred potresom, torej leta 2009, v podobni situaciji. Haiti je bila propadla država, medtem ko je bil Čile stabilna država. Tudi med samim potresom se stanje na družbeno-političnem področju Čila ni veliko spremenilo, kot je razvidno iz tabele, vendar zelo malo, tako da ga še naprej lahko uvrščamo med stabilne države. V primeru Haitija pa je zgodba drugačna. Prišlo je do velikih sprememb rezultatov, in sicer iz 84.1 točke na 90 točk, kar je na lestvici, ki jo uporabljamo, precej. Torej so se razmere, ki so bile že tako slabe, še poslabšale. Na podlagi predstavljenih rezultatov lahko predvidevamo in tudi že trdimo, da je bilo krizno upravljanje in vodenje v primeru Haitija občutno slabše, saj že tako slabo stanje pred potresom ni obetalo učinkovite reakcije, stanje pa se je po potresu le še poslabšalo. Ravno obratno pa velja za Čile. Stanje na družbeno-političnem področju pred potresom je bilo izredno dobro, tako smo lahko pričakovali učinkovito reakcijo kriznega upravljanja in vodenja in to se je tudi zgodilo, saj se rezultati niso bistveno poslabšali.

Lastne zapisane ugotovitve so torej v skladu z našimi pričakovanji. Kot je znano, je imel potres v Čilu izrazito večjo magnitudo kot potres na Haitiju, vendar pa so bile posledice, tako v obliki smrtnih žrtev, kot materialne škode, občutno manjše. Ko je do potresa prišlo, so pristojni organi odreagirali relativno mirno in organizirano, pravitako niso potrebovali veliko zunanje pomoči. V nasprotnem primeru je na Haitiju prišlo do popolnega kaosa in nezmožnosti države, da se z nastalo situacijo spopade. Stanje države na družbeno-političnem področju v veliki meri vpliva na učinkovito reagiranje v situacijah, kakršna je naravna

nesreča. Tudi po nesreči je potrebna dobra koordinacija, organizacija in delovanje države na vseh področjih zaradi same rekonstrukcije oziroma obnove. Čile je zaradi že omenjene dobre družbeno-politične situacije uspel normalno delovati pred, med in tudi po nesreči, saj se je rekonstrukcija lahko začela takoj, ko se je končala reševalna faza. Na Haitiju pa so razmere še danes slabe in se še čutijo posledice potresa, predvsem kar se zadeva demografskih pritiskov, beguncev in zagotavljanju javnih storitev (The Fund for Peace 2015g).

6 ZAKLJUČEK Z VERIFIKACIJO HIPOTEZ

Kot smo ugotovili je Haiti, bil pred nesrečo, med nesrečo in tudi po nesreči v nestabilnem stanju tako na družbenem kot političnem področju. Problem nestabilne politike se kaže v nezavedanju potencialne nevarnosti potresa, posledično pa ni bil pripravljen noben dokument ali strategija, ki bi imela določeno ravnanje v primeru, da do naravne nesreče pride. Tudi prvotni odzivi na nesrečo niso bili pravočasni in učinkoviti, kar lahko pripišemo nestabilni vladi, slabim družbenim razmeram, kajti ljudje si niso bili pripravljeni medsebojno pomagati v takšni meri, kot bi si lahko oziroma bi si morali. Prav tako je politično stanje vplivalo na nezmožnost vzpostavitve komunikacijskih kanalov, saj ni bilo nobenih načrtov za reagiranje v primeru takšne nesreče, kaj šele za primer, ko bi bila komunikacija onesposobljena. Ključni akterji, ki bi se ob nesreči morali odzvati, so bili v potresu tako prizadeti in nanj nepripravljeni, da so praktično popolnoma odpovedali. Nesposobnost odgovornih se kaže tudi v primeru mednarodne intervencije, saj niso bili v stanju zagotoviti informacij o potrebnem obsegu pomoči, tako da je bil del le te praktično neučinkovit, takšno nesposobnost odgovornih pa lahko zagotovo štejemo k nestabilni politični situaciji. Da je bila mednarodna pomoč potrebna v takšni meri, pa kaže še na eno značilnost, in sicer na že omenjeno nestabilnost države na političnem-družbenem in ostalih področjih, saj ni bila v stanju zadovoljiti temeljnih potreb ob nesreči, kar vsekakor vpliva na krizno upravljanje in vodenje. Slaba družbena in ekonomska situacija pa je prav tako kriva za katastrofalne posledice potresa, saj so bile ceste in stavbe slabo grajene in so se zato hitro porušile, kar je povzročilo še večje število žrtev in otežilo upravljanje in vodenje. Zaradi pomanjkanja organizacijskih sposobnosti, pravnih norm in predpisov, strategij, družbenih vrednot in učinkovitih voditeljev je prišlo tudi do velikega problema pri koordinaciji in sodelovanju različnih akterjev. Omeniti je potrebno, da so posledice potresa prisotne še danes, tako da upravljanje in vodenje v fazi pokrizne obnove še vedno traja. Zaključimo lahko, da so v primeru potresa na Haitiju slabe družbeno-politične razmere odigrale pomembno vlogo pri neustreznem/neuspešnem kriznemu upravljanju in vodenju.

Čile je bil za razliko od Haitija pred, med in po nesreči v stabilnem stanju tako na družbenem kot političnem področju. Čeprav je pred potresom prišlo do velikih političnih sprememb in pretresov (nova vlada, nov predsednik), to ni vplivalo na krizno upravljanje in vodenje, saj je bilo zavedanje o morebitni nevarnosti v državi vseskozi prisotno in politična stabilnost se je na ta način tudi ohranila. Zaradi odgovorne politike so imeli in še imajo različne procedure,

strategije in ukrepe za krizno upravljanje in vodenje v primeru naravnih nesreč. Sposobnost političnega vrha oziroma predsednika države se kaže tudi v že opisan umiritvi situacije in podajanju natančnih in pomembnih informacij, s tem pa so pokazani določen pozitivni voditeljski elementi in znanje o ravnanju v kriznih situacijah. Dobro družbeno stanje v državi se kaže tudi v prej opisanem sodelovanju nevladnih (družbenih) organizacij, ki so ogromno pripomogle pri sami pomoči ob nesreči. Omeniti moramo tudi dobro sodelovanje in koordinacijo med posameznimi akterji (vlada, nevladne organizacije...), ki so s skupnimi močmi zagotovili prepotrebne komunikacijske kanale in zanesljive informacije, tudi kar zadeva obseg potrebne mednarodne pomoči. Stabilna situacija v državi na vseh področjih se kaže tudi v kvaliteti gradnje cest, stavb in ostale infrastrukture, kar je zagotovo pripomoglo k manjšim posledicam, kot bi bile sicer. Čile si je po potresu zelo hitro opomogel, kar pomeni, da je bilo upravljanje in vodenje hitro zaključeno. Zaključimo lahko, da so v primeru potresa v Čilu stabilne družbeno-politične razmere odigrale pomembno vlogo pri ustreznem/uspešnem kriznemu upravljanju in vodenju.

Če primerjamo obe državi vidimo, da ima družbeno-politično stanje velik pomen na upravljanje in vodenje ob nesrečah. Nestabilno družbeno-politično področje na Haitiju se je izkazalo kot zelo vplivno na neuspešno in neučinkovito upravljanje in vodenje, medtem ko se je stabilno družbeno-politično področje izkazalo kot zelo uspešno in učinkovito pri upravljanju in vodenju v Čilu.

Kdaj se bo naravna nesreča zgodila, je nemogoče časovno umestiti v določen okvir ali drugače povedano, nemogoče jo je napovedati. Vendar pa ljudje kljub vsemu nismo povsem nemočni in lahko storimo določene stvari, da ublažimo same posledice nesreče. Tu mislimo predvsem na predhodno pripravljenost v primeru, da se naravna nesreča tudi zgodi. Sem zagotovo spada zavedanje o morebitni nevarnosti, razni zakoni, dokumenti, strategije, ki določajo, kateri akterji se odzovejo in na kakšen način morajo delovati. Eden izmed najpomembnejših dejavnikov pa je zagotovo voditeljska sposobnost ključni igralcev ali odločevalcev. Sposobni morajo biti ubrati pravilni javni nastop, da nekako umirijo samo krizno situacijo, še pomembneje pa je, da med akterji pride do izmenjave informacij, sodelovanja in uspešnega koordiniranja, saj le tako lahko učinkovito delujejo in pomagajo ter odpravljajo posledice, ki so ob nesreči nastale. Če so izpolnjeni omenjeni pogoji, je tudi samo krizno upravljanje in vodenje, ki poteka v treh glavnih fazah (pred, med in po nesreči), uspešno in učinkovito. Izpolnitev pogojev pa je odvisna od večih dejavnikov, med katerimi,

kot smo ugotavljali skozi celotno nalogo, ne smemo pozabiti izpostaviti družbeno-politično situacije v državi, oziroma samo stabilnost države, ki vsekakor vpliva na uspešnost kriznega upravljanja in vodenja.

Na začetku naloge smo si zastavili dve hipotezi, ki sta bili rdeča nit našega raziskovanja. Poglejmo si uspešnost zastavljenih trditev in izpostavimo najpomembnejše ugotovitve, ki jih utemeljujejo:

H1: *Slaba družbeno-politična situacija na Haitiju je pripeljala do neprimernega odziva pristojnih organov med nesrečo in tudi po njej.*

Hipoteza **je potrjena**. Na osnovi indeksa propadlih držav in kazalnikov lahko sklenemo, da je družbeno-politična situacija na Haitiju resnično slaba in nestabilna, kar je tudi povzročilo neprimeren odziv in neučinkovito krizno upravljanje in vodenje.

H2: *Posledice potresa so bile na Haitiju bolj katastrofalne kot v Čilu ravno zaradi neprimernega odziva pristojnih organov, kar je posledica notranjo-politične situacije na Haitiju.*

Hipoteza **je potrjena**. Notranje-politična situacija na Haitiju ni bila blesteča (korupcija, nestabilnost politike), ravno nasprotno pa so v Čilu uspeli ohraniti politično stabilnost kljub temu, da je ravno v času potresa prišlo do volitev in menjave na predsedniškem položaju ter menjave v vladi. Posledice potresa so bile zaradi omenjene situacije, ki je vplivala na sam odziv pristojnih organov, na Haitiju katastrofalnejše kot pa v Čilu, kjer je bil odziv dober in posledice kljub močnejšemu potresu občutno manjše.

Z diplomsko nalogo smo prikazali, kakšen pomen ima družbeno-politična situacija oziroma stanje v državi na upravljanje in vodenje v primeru naravne nesreče. Ugotovili smo, da obstaja velika povezava in pomen, saj stabilno družbeno-politično stanje pomeni stabilnost celotne države, medtem ko nestabilno družbeno-politično stanje pomeni nestabilno državo. Če je država stabilna in se zaveda možne nevarnosti s strani naravnih nesreč, bo tudi krizno upravljanje in vodenje verjetneje uspešnejše, če pa je država nestabilna in ni pravega zavedanja ogrožanja s strani naravnih nesreč, je tudi krizno upravljanje in vodenje neuspešno, kar smo dokazali na preučevanih primerih potresa na Haitiju in v Čilu leta 2010.

7 LITERATURA

1. ARSO. 2006. *Naravne nesreče*. Dostopno prek: http://www.arso.gov.si/vreme/poro%C4%8Dila%20in%20projekti/NARAVNE_NESRECE.pdf (19. julij 2015).
2. --- 2015. *Potresi*. Dostopno prek: <http://www.arso.gov.si/potresi/> (21. april 2015).
3. Belšak, Aljoša 2009. *Terorizem in šibke ter propadle države*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
4. Chomsky, Noam. 2006. *Superpower and Failed States*. Dostopno prek: <http://www.chomsky.info/articles/20060405.htm> (14. maj 2015).
5. Congressional Research Service. 2010. *Haiti Earthquake: Crisis and Response*. Dostopno prek: <https://fas.org/sgp/crs/row/R41023.pdf> (9. julij 2015).
6. Državna založba Slovenije. 2002. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
7. Evropski ekonomsko-socialni odbor. 2012. *Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vlogi civilne družbe v odnosih EU-Čile*. Bruselj: Evropski ekonomsko socialni odbor.
8. Global Policy. 2015. *Failed States*. Dostopno prek: <http://www.globalpolicy.org/nations-a-states/failed-states.html> (14. maj 2015).
9. Hong Jungwoo, Richard. 2014. *Social Impact Research Experience: Chile Earthquake*. Wharton: University of Pennsylvania. Dostopno prek: <http://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1020&context=sire> (13. julij 2015).
10. Investopedia. 2013. *Crisis Management*. Dostopno prek: <http://www.investopedia.com/terms/c/crisis-management.asp> (15. april 2015).

11. Kouzmin Alexander in Alan Jarman. 1989. *Crisis Decision Making: Towards a Contingent Decision Path Perspective*. Springfield: Charles C. Thomas-Publisher.
12. Malešič, Marjan, Marko Polič, Iztok Prezelj, Vladimir Prebilič, Uroš Svete, Erik Kopač, Grega Repovš, Renata Krajnčec, Klemen Grošelj, Jelena Trifunović, Milan Frankovič, Drago Napotnik, Bojan Pipenbaher, Milivoj Dolščak, Julij Jeraj, Robert Kus, Milena Dobnik Jeraj, Denis Risman, Branko Šekoranja in Branko Lobnikar, ur. 2003. *Upravljanje in vodenje v kriznih razmerah*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. Malešič, Marjan. 2004. *Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji: izzivi in priložnosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
14. OECD. 2011. *Evaluation Insights*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/countries/haiti/50313700.pdf> (9. julij 2015).
15. Orožen Adamič, Milan. 2005. Geografija in naravne nesreče. *Geografski obzornik* 52 (1): 5.
16. Rice, Susan in Patrick Stewart. 2008. *Global Poverty, Weak States and Insecurity*. Dostopno prek: http://www.brookings.edu/~media/Files/rc/reports/2008/02_weak_states_index/02_weak_states_index.pdf (23. april 2015).
17. Robinson, James in David V. Sills. 1968. *Crisis, International Encyclopedia of the Social Sciences*. New York: The MacMillan Company & The Free Press.
18. Seršen, Katka. 2009. *Položaj Somalije v mednarodni varnosti*. Diplomsko delo. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.
19. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 2015. Dostopno prek: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (27. september 2015).
20. SOS. 2013. *Ocena potresne ogroženosti Republike Slovenije*. Dostopno prek: http://www.sos112.si/slo/tdocs/ogrozenost_potres.pdf (21. april 2015).

21. Stern, Eric. 2001. *Crisis Decisionmaking, A Cognitive-Institutional Approach*. A *Publication of the Crisis management* 2001 (6): 6.
22. Stjepanović, Milan. 2006. *Pozavarovanje naravnih katastrof*. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
23. The Fund for Peace. 2015a. *Chronic and Sustained Human Flight*. Dostopno prek: http://www.fundforpeace.org/web/content/fsi/fsi_4.htm (18. maj 2015).
24. --- 2015b. *Criminalization and/or Delegitimization of the State*. Dostopno prek: http://www.fundforpeace.org/web/content/fsi/fsi_7.htm (18. maj 2015).
25. --- 2015c. *Intervention of Other States or External Political Actors*. Dostopno prek: http://www.fundforpeace.org/web/content/fsi/fsi_12.htm (20. maj 2015).
26. --- 2015č. *Legacy of Vengeance-Seeking Group Grievance or Group Paranoia*. Dostopno prek: http://www.fundforpeace.org/web/content/fsi/fsi_3.htm (20. maj 2015).
27. --- 2015d. *Massive Movement of Refugees or Internally Displaced Persons Creating Complex Humanitarian Emergencies*. Dostopno prek: http://www.fundforpeace.org/web/content/fsi/fsi_2.htm (20. maj 2015).
28. --- 2015e. *Most-Worsened Country for 2011: Haiti*. Dostopno prek: <http://library.fundforpeace.org/fsi11-haiti> (10. junij 2015).
29. --- 2015f. *Mounting Demographic Pressures*. Dostopno prek: http://www.fundforpeace.org/web/content/fsi/fsi_1.htm (26. maj 2015).
30. --- 2015g. *Natural Disasters and Their Effect on State Capacity*. Dostopno prek: <http://library.fundforpeace.org/fsi11-naturaldisasters> (10. junij 2015).
31. --- 2015h. *Progressive Deterioration of Public Services*. Dostopno prek: http://www.fundforpeace.org/web/content/fsi/fsi_8.htm (4. junij 2015).

32. --- 2015i. *Rise of Factionalized Elites*. Dostopno prek:
http://www.fundforpeace.org/web/content/fsi/fsi_11.htm (5. junij 2015).
33. --- 2015j. *Security Apparatus Operates as a »State Within a State«*. Dostopno prek:
http://www.fundforpeace.org/web/content/fsi/fsi_10.htm (5. junij 2015).
34. --- 2015k. *Suspension or Arbitrary Application of the Rule of Law and Widespread Violation of Human Rights*. Dostopno prek:
http://www.fundforpeace.org/web/content/fsi/fsi_9.htm (5. junij 2015).
35. --- 2015l. *The Failed States Index 2009*. Dostopno prek:
<http://fsi.fundforpeace.org/rankings-2009-sortable> (10. junij 2015).
36. --- 2015m. *The Failed States Index 2010*. Dostopno prek:
<http://fsi.fundforpeace.org/rankings-2010-sortable> (10. junij 2015).
37. --- 2015n. *The Failed States Index 2011*. Dostopno prek:
<http://fsi.fundforpeace.org/rankings-2011-sortable> (10. junij 2015).
38. --- 2015o. *The Failed States Index 2015*. Dostopno prek:
<http://fsi.fundforpeace.org/rankings-2015> (8. september 2015).
39. --- 2015p. *The Fund for Peace*. Dostopno prek:
<http://www.fundforpeace.org/global/?q=fsi-grid2010> (17. maj 2015).
40. USGS. 2013. *Earthquake Hazards Program*. Dostopno prek: <http://earthquake.usgs.gov/>
(21. april 2015).
41. World Meteorological Organization. 2006. *Natural Hazards*. Dostopno prek:
https://www.wmo.int/pages/themes/hazards/index_en.html (19. julij 2015).